

Kolébka

Ctirad John
Štěpán Svačina
Karel Meister

české medicíny

ve vzpomínkách a fotografiích

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

 GRADA®

Ctirad John, Štěpán Svačina, Karel Meister
KOLĚBKA ČESKÉ MEDICÍNY
ve vzpomínkách a fotografiích

Autoři textové části:

Prof. MUDr. Ctirad John, DrSc.
Prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc.

Fotografie:

Mgr. Karel Meister

Recenzovala:

Doc. PhDr. Ludmila Hlaváčková, CSc.

Autoři i nakladatelství děkují společně Novartis s.r.o. a Berlin-Chemie/A.Menarini Česká republika s.r.o. za podporu, která umožnila vydání této publikace.

 NOVARTIS

BERLIN-CHEMIE
MENARINI

© Grada Publishing, a.s., 2010
Fotografie na obálce: Mgr. Karel Meister
Cover design © Grada Publishing, a.s., 2010

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
jako svou 4180. publikaci
Odpovědná redaktorka Mgr. Olga Kopalová
Sazba a zlom Antonín Plicka
Počet stran 176
1. vydání, Praha 2010
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Všchna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmějí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.

ISBN 978-80-247-3627-3 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-7444-2 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2012

Vážení a milí čtenáři,

otevíráte krásnou knihu „Kolébka české medicíny“, věnovanou Albertovu, Karlovu, Karlovu náměstí, území našeho hlavního města, kde se po několik století střídaly generace lékařů a vědců nejen z Čech, ale z celého světa, aby pomáhaly nemocným a přinášely pokrok a rozvoj medicíny. Tato oblast je vytyčena čtyřmi kostely, které tvoří magický kříž a které zakládal Karel IV., aniž by tušil, že po pár stoletích zde bude sídlit lékařská fakulta, pokračovatelka té, kterou založil a jejíž první kolegium pro lékaře bylo v dnešní Kaprově ulici.

Byly zde slavné staré špitály – nemocnice alžbětinek, stará a nová porodnice – krásná ukázka novogotické architektury v Apolinářské ulici, chorobinec na Karlově či ústav pro choromyslné. K těmto místům se svým geniem loci patří neodmyslitelně Všeobecná nemocnice, která byla založena Josefem II. před 220 lety.

Své vzpomínky o krásných místech, ústavech a klinikách a hlavně lidech, které těmto místům dodávají neodmyslitelnou atmosféru, vypráví v knize nestor

české medicíny a imunologie profesor Ctirad John, který nejen mikrobiologii, ale naši lékařské fakultě a Albertovu zasvětil svůj život, a emeritní děkan 1. lékařské fakulty profesor Štěpán Svačina. Společně vzpomínají na kolegy, události a osudy jednotlivých budov, které se v posledním století na naší fakultě udály.

Dovolím si pár osobních postřehů ke „Kolébce české medicíny“. Pokud odmyslím procházky s rodiči po Praze 2 – Vyšehradě a Karlově, tak musím začít studentskými léty na gymnáziu Botičská, kdy jsme občas získávali lístky do menzy na Albertově a sedávali jsme na malých či velkých albertovských schodech a sledovali, jak naši starší kolegové studují vědy lékařské, chemické, biologické či matematické. Řada z nás ze třídy se po maturitě stala jejich následovníky a běhali jsme po schodech mezi anatomii a histologií, chemií a fyziologií...

V úvodu této knížky uvedu alespoň jednu vzpomínku na své učitele, na přednášky pana profesora Ctirada Johna, který nám s roztaženými rukama ukazoval, jak fungují imunoglobuliny.

Krásná místa naší fakulty mají svoji historii, přítomnost a jsem pevně přesvědčen o její krásné budoucnosti. V posledních letech řada budov fakulty zkrásněla a její interiéry, při zachování historické tradice, poskytují moderní

možnosti pro výuku. Anatomický ústav či budova U nemocnice 5 slouží dále svým oborům jako před sto či více lety, naopak budova U Nemocnice 4 zcela změnila svůj charakter. Z ústavu patologie byla přebudována na novou a zcela moderní centrální knihovnu a studovnu Ústavu vědeckých informací a sídlí zde Ústav dějin lékařství a cizích jazyků se svou historickou knihovnou. V letošním roce po mnohaletém úsilí a několikaleté realizaci bude ukončena generální rekonstrukce budovy fakulty v Kateřinské ulici 32, kde sídlily první ústavy české lékařské fakulty.

Přejme si společně, aby se představy o vzniku Biocentra a Globcentra – kampusu na Albertově naplnily, což by potěšilo nejen autory této krásné knížky, ale nás všechny.

Praha 10. srpna 2010

Tomáš Zima

John: Chodím Albertovem déle než půl století. Když se mne ptávali moji přátelé v zahraničí, odkud jsem, říkával jsem: z Prahy, a to z Albertova. K albertovským budovám mám vztah nejprve učně, pak tovaryše a naposled mistra. Nejpevnější vtisk ve mně zanechaly ty, v jejichž posluchárnách jsem byl účastníkem směřotvorné přednášky, vědeckého symposia či mediccké manifestace. Kolem těch, v nichž se v letu let rodily nápady, plány experimentů a nové kapitoly biomedicíny, chodím po špičkách. Vždy mne přepadne touha naslouchat řeči důvěrně známých budov a pátrat po ozvěně pomíjivých příběhů bytostí, které jsem ještě znal anebo o nichž jsem slýchal vyprávět.

Svačina: *Albertov – to slovo nám dnes zní podobně jako názvy jiných pražských míst či čtvrtí – jako by tam byla nějaká usedlost toho jména nebo kostel sv. Alberta. Ale je to místo spojené v dnešní době s českou medicínou a přírodovědou, kde budoucí lékaři a přírodovědci trávili velkou část života.*

Albertov zní také opravdu pěkně česky. Použijeme-li moderní technologie a podíváme-li se na historické mapy na internetovém portálu seznam.cz, zjistíme, že toto

místo bylo kolem roku 1850 téměř prázdné. Pod klášteřem na Karlově stála jen usedlost Folimanka, dolní Nusle se zajímavým historickým německým názvem Schiefstadt byly zastavěny jen minimálně. U břehu Vltavy pak stálo původní historické Podskalí a Praha se teprve chystala expandovat tímto směrem. V této době zde byly jen pole a vinice. Dnešní zahradnictví na Albertově je posledním a jediným pozemkem připomínajícím zemědělské pole v centru Prahy.

O výstavbě univerzitních ústavů pojednávají podrobně čtyřsvazkové dějiny Univerzity Karlovy. Nenajdeme v nich však žádnou zmínku o tom, jak vznikl název Albertov. Nikdy mne nenapadlo, že by pojmenování Albertov nebylo historické. Zní přece tak podobně jako jiná česká jména, která vznikla z křesťanského jména s příponou -ov a jsou u nás zcela běžná – například Josefov, Janov, Štěpánov a v Praze třeba Karlov, Norbertov nebo také Josefov. Když jsem pátral po příčině, dozvěděl jsem se od historičky, paní docentky Hlaváčkové, že se dnes už v archivu hlavního města Prahy nedá zjistit, kdo v roce 1905 návrh na pojmenování nové ulice na památku profesora Eduarda Alberta podal. Název se později začal užívat pro celou lokalitu – a právem. Profesor Albert byl jedním z největších českých lékařů – byl významným profesorem chirurgie. Rodák z východočeského Žamberka byl mimo jiné i děkanem lékařské fakulty

v Innsbrucku, ale především přednostou 1. chirurgické kliniky ve Vídni. Můžeme se dohadovat, proč v roce 1881 nezískal místo přednosta na pražské lékařské fakultě, jisté však je, že by dnes měl určitě radost z toho, jak se název nové čtvrti univerzitních ústavů ujal. Dominantou Alberta je určitě Purkyňův ústav.

J: Před válkou, v devětatřicátém, jsme – medici zelenáči – vbíhali do Purkyňova ústavu klusem. Po přednášce z anatomie se kohorta tří set mediků řítila z apolinářského kopce (klikatou cestičkou, kdepak tehdy schody) dolů k Albertovu. V posluchárně Purkyňova ústavu chtěl každý získat při přednášce z „obecné biologie“ strategicky výhodné místo a být panu profesorovi Janu Bělehrádkovi co nejbližší. Byl to nelehký úkol i pro zdatného válečníka. Pan profesor přicházel do posluchárny v dvouřadovém tmavém saku, ozvláštněném rudým kapesníčkem. Milovali jsme ho. Každý z nás se cítil celostním biologem a vyznavačem holismu. Zastavil-li se při odpoledním praktiku, které bylo přehledně organizováno elegantem doktorem Jaroslavem Řeřábkem v dlouhé ústavní chodbě a v rotundě, bylo to vnímáno jako výsada a vyznamenání. Po válce byl

Bělehrádek zvolen rektorem Karlovy univerzity. Přednášel jen výběrově a my jsme žárlili, že už nepatří jen nám.

Do lavice v posluchárně Purkyňova ústavu vyryl (hodně nespravedlivě) ročníkový vtipálek nápis: „Můj milovaný Seklo, Tebe poslouchat je peklo.“

Pan profesor Sekla přednášel biologii a především základy genetiky věcně, bez ozdob, bilo to do očí při srovnání s vybroušeným akademickým přednesem Bělehrádkovým. Byl to muž pevného charakteru, vědec neúhybných názorů. Hájil genetiku v dobách, kdy byla naše biologie ostřelována vyznavači lysenkismu. Rád a často chodíval do našeho ústavu, „k Patočkům“. S naším panem profesorem se spřátelil v dobách, kdy byli oba asistenty profesora Vladimíra Růžičky na biologii. Na Moravě měl pečlivě ošetřovanou vinici. Jednou Patočku a mne vodil po pražských ochutnávárnách vín a se zalíbením nám demonstroval, jak skuteční znalci vychutnávají vína z různých lokalit.

U profesora Sekly jsem leckdy zastihl cytofyzioložku Emu Holečkovou. Věnovala se tkáňovým kulturám a jejich využívání v biologických a fyziologických oborech. V roce 1958 o nich sepsala průkopnickou monografii. Její vědečtí spolupracovníci netušili, že za války citlivě a velmi tichounce vstoupila do beletrie.

PURKYŇŮV ÚSTAV

V dvaadvaceti letech vydala soubor dušezpytných próz „Slepá ulička“, v pětačtyřicátém vyšel zlehýnka napsaný román „Kraj mého mládí“. Nikdy jsem Emě neřekl, jak mne její knížky v mládí oslovovaly.

S: *Já jsem byl jako každý student medicíny poprvé v budově Purkyňova ústavu na přednáškách z histologie a embryologie. Velká posluchárna je důstojné místo. Jednou mi profesor Zuna, emeritní rektor ČVUT, věnoval staré album, které měl od svého příbuzného, profesora Srdínka (přednosta histologického ústavu a později ministra), za kterého se Purkyňův ústav stavěl. Na fotografiích jsou prezidenti Masaryk a Beneš, jak stoupají do schodů a pak sedí v první lavici při slavnostním otevření ústavu. Dnes již málokdo ví, jak významní lidé ústav navštívili. Přitom i po roce 1989 sem zavítali prezidenti, ministři i slavní vědci, např. při narozeninách profesora Lojdy či při seminářích pořádaných profesorem Raškou. Konala se zde obvykle i předvolební setkání při senátních, děkanských i rektorských volbách. I já jsem tu měl řeč, když jsem byl poprvé zvolen děkanem. Tehdy jsem promítal teze na blanách s panáčky, které mi připravili kolegové na pracovišti docenta Kasala v Motole, powerpointová prezentace*